

Józef Borzyszkowski

Pro memoria Stefania Marszałkowska (1919-2008)

Acta Cassubiana 10, 374-375

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski

Pro memoria Stefania Marszałkowska (1919–2008)

Wiosna i lato A.D. 2008 obfitowały w smutne wydarzenia – ostatnie pożegnania bliskich nam ludzi, pięknie zapisanych w najnowszych dziejach oraz kulturze Kaszubów i Pomorza. Wśród osób, które przyszło nam pożegnać, wyjątkowe miejsca zajmowały dwie mężne niewiasty. Wiosną – w maju pożegnaliśmy śp. Władysławę Wiśniewską z Wdzydz, a całkiem niedawno, bo 27 września, pochowaliśmy na cmentarzu kartuskim, zmarłą w niedzielny poranek 24 września 2008 roku *belną białkę* śp. Feliksa Marszałkowskiego (1914–1987), śp. Stefanię z Elasów Marszałkowską (1919–2008). Ona to, stanowiąc za życia Feliksa fundament jego rodziny i swoiste zabezpieczenie dla jego kaszubsko-pomorskiej działalności społecznej, jako wdowa przejęła opiekę nad spuścizną kaszubską zmarłego męża, obejmującą między innymi dokumenty życia i twórczości najwybitniejszych Kaszubów XX wieku – Jana Karnowskiego (1886–1939) i Aleksandra Majkowskiego (1876–1938). Udzielając maksymalnej pomocy historykom, przyczyniła się do powstania znaczących monografii – między innymi biografii historycznych wspomnianych współtwórców i filarów ruchu młodokaszubskiego – działaczy, poetów i pisarzy oraz polityków. Chodzi o wydane przez Instytut Kaszubski książki – Cezarego Obracht-Prondzyńskiego *Jan Karnowski (1886–1939) – pisarz, polityk i kaszubsko-pomorski działacz regionalny* i Józefa Borzyszkowskiego *Aleksander Majkowski (1876–1938). Biografia historyczna*, Gdańsk-Wejherowo 2004. Pani Stefania była też wnikliwym czytelnikiem i życzliwym recenzentem tych dzieł. Będąc osobą towarzyszącą Feliksowi także w jego działalności, zwłaszcza jako ważnego a skromnego członka nielicznej, lecz medialnej grupy zrzeszonych, potrafiła sprowadzić wiele zniekształconych obrazów do właściwych rozmiarów, ujawniając niekiedy ich swoiste drugie dno. Bywało, że dotyczyło to górnych i durnych, często i tragicznych dni i przeżyć znanych sobie ludzi.

Do ostatnich lat życia pozostała wdzięczną odbiorczynią dzieł kaszuboznawczych oraz przede wszystkim kochającą matką i babcią, dumną z dokonań zarówno

własnego ojca (przedwojennego wójta gminy Kartuzy) i męża, jak też córek i zięciów oraz wnuków – zwłaszcza tych uczestniczących w ruchu kaszubsko-pomorskim. W ich towarzystwie odbyła liczne podróże krajoznawcze po Polsce i wielu krajach Europy, pielgrzymując też do najważniejszych sanktuariów, dokąd kiedyś ani śmiała marzyć dotrzeć. Prowadziła „własny” tryb życia, spotykając się – dopóki było to możliwe ze względu na stan zdrowia – z bliskimi, podobnie jak ona ciekawymi świata i innych ludzi, koleżankami, chętnie wspominającymi przeszłość, do którego to towarzystwa dopuszczała niekiedy także młodszych.

Spoczęła w grobie obok Feliksa, niedaleko jego mistrza, Aleksandra Majkowskiego. R. i. P.!